

Bureauonderzoek naar de
archeologische waarde van het
plangebied De Vork, gemeente
Heerhugowaard

Colofon

Opdrachtgever: gemeente Heerhugowaard
Titel: Bureauonderzoek naar de archeologische waarde van het plangebied De Vork, gemeente Heerhugowaard (CENH-rapport nummer 175)
Status: Definitieve versie
Datum: 12 april 2010
Projectnummer: 50316
Senior archeoloog: drs. G.P. Alders
Auteur: mevr. Drs. C. L. Nyst
Illustraties: Cultureel Erfgoed Noord-Holland, tenzij anders vermeld

Autorisatie: G.P. Alders

Datum:

ISSN: 1871-398X

© Stichting Cultureel Erfgoed Noord-Holland, Haarlem, 2010

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers.

De Stichting aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Cultureel Erfgoed Noord-Holland
Postbus 205
2000 AE Haarlem

Telefoon: (023) 553 14 98
Fax: (023) 531 84 36
Email: info@cultureelerfgoednh.nl
Internet: www.cultureelerfgoednh.nl

Samenvatting

In het ongeveer 120 ha grote plangebied tussen de spoorlijn en de Middenweg in Heerhugowaard wordt een duurzaam en groen bedrijventerrein ontwikkeld. Voor dit plan is een stedenbouwkundig plan met beeldkwaliteitsplan opgesteld. Hierin staat centraal dat het niet gaat om een woonwijk, maar om een 'werkwijk' dat actief deel zal uitmaken van de stad. Tussen de bedrijven worden windmolens geplaatst.

Het bouwen van bedrijven gaat gepaard met grondroerende werkzaamheden die mogelijk aanwezige archeologische resten kunnen verstoren.

Om na te gaan hoe groot de kans is dat er archeologische resten in de bodem van het plangebied liggen, is een archeologisch bureauonderzoek gedaan. Om een betrouwbare verwachting te kunnen uitspreken is niet alleen het plangebied bestudeerd, maar ook de omgeving van het plangebied, het zogenaamde (bureau)onderzoeksgebied.

Het onderzoek bestond onder andere uit het raadplegen van het Archeologisch Informatiesysteem (ARCHIS). Dit is een bestand met archeologische, geomorfologische, bodemkundige en (historisch-)topografische en andere relevante gegevens. In ARCHIS zijn binnen de grenzen van het onderzoeksgebied geen archeologische vondsten gemeld.

Naast ARCHIS zijn diverse kaarten geraadpleegd, waaronder oude kaarten vanaf de 17^e eeuw.

Gezien de middelhoge archeologische verwachting voor het Late Neolithicum in delen van het plangebied (binnen de zwarte kaders op afb. 4), wordt geadviseerd archeologisch verkennend en eventueel aansluitend karterend booronderzoek uit te voeren.

Inhoudsopgave

1. Administratieve gegevens.....	5
2. Inleiding	6
3. De huidige situatie en voorgenomen ontwikkelingen in het plangebied	7
4. Historisch gebruik en landschappelijke ontwikkeling in het onderzoeksgebied	8
5. De bekende archeologische waarden en aardwetenschappelijke gegevens ...	12
6. Verwachte archeologische waarden in het plangebied	15
7. Advies	16
Literatuur- en documentatielijst.....	17
Afbeeldingen.....	18

1. Administratieve gegevens

Onderzoeksmeldingnummer: 39967
Datum: 15 maart 2010
Opdrachtgever: Gemeente Heerhugowaard
Postbus 390
1700 AJ Heerhugowaard
Contactpersoon: Mevrouw Annemiek Adams
Tel. 072-5755555
Uitvoerder onderzoek: Stichting Cultureel Erfgoed Noord-Holland
Bevoegde overheid: Gemeente Heerhugowaard
Locatie: gemeente: Heerhugowaard
plaats: Tussen de Middenweg, spoorlijn, Hasselaarsweg en sportvelden
toponiem: De Vork
NAP: -2,2 m NAP
Kaartblad Top. Kaart van Nederland: 19B
Coördinaten hoekpunten plangebied: NO: 118.711 / 523.265
NW: 118.000 / 523.495
ZO: 118.635 / 521.700
ZW: 117.900 / 521.735

2. Inleiding

De gemeente Heerhugowaard heeft aan de Stichting Cultureel Erfgoed Noord-Holland opdracht verstrekt tot het uitvoeren van een archeologisch bureauonderzoek aangaande het plangebied bedrijventerrein De Vork dat in Heerhugowaard tussen de Middenweg, Hasselaarsweg en spoorlijn ligt (afb. 1 en 2). De gemeente Heerhugowaard is bevoegde overheid ten aanzien van archeologie bij dit project.

Het doel van het bureauonderzoek is, om voorafgaand aan de geplande werkzaamheden in voldoende mate rekening te kunnen houden met de archeologische aspecten van dit plangebied. Voor het verzamelen van gegevens met betrekking tot reeds bekende archeologische en bodemkundige waarden van het plangebied is het Archeologisch Informatiesysteem ARCHIS van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) geraadpleegd. Hierin zijn onder meer archeologische waarnemingen en terreinen opgenomen. Een waarneming bestaat uit één of meer artefacten; dit kunnen zowel mobiele vondsten als grondsporen zijn. De in ARCHIS te raadplegen Archeologische Monumentenkaart (AMK) bevat een overzicht van behoudswaardige archeologische terreinen waarvan een deel van rijkswegen beschermd is. De terreinen van de AMK zijn door de provincie overgenomen en op de Cultuurhistorische Waardenkaart (CHW) van Noord-Holland geplaatst. Verder bevat ARCHIS een overzicht van lopend en uitgevoerd onderzoek. Resultaten van dit onderzoek bieden vaak belangrijke aanknopingspunten voor een archeologische verwachting binnen het plangebied.

ARCHIS biedt ten slotte ook kaarten aan als de geo(morfo)logische kaart, de Indicatieve Kaart Archeologische Waarden en de topografische Bonnekaart uit 1900. Naast ARCHIS is een aantal oude kaarten vanaf de 17^e eeuw geraadpleegd.

Het onderzoek is uitgevoerd door mevr. Drs. C.L. Nyst van de Stichting Cultureel Erfgoed Noord-Holland, onder verantwoordelijkheid van drs. G.P. Alders.

3. De huidige situatie en voorgenomen ontwikkelingen in het plangebied

Het plangebied De Vork beslaat de zone tussen de Middenweg (oostgrens), de Hasselaarsweg (noordgrens), de spoorlijn en de Westertocht (westgrens) en de sportvelden aan de zuidkant (afb. 1 en 2). Het plangebied De Vork is ongeveer 120 ha (730 x 1700 m) groot. In dit gebied, dat uit weilanden en schaarse bewoning bestaat, wordt een duurzaam bedrijventerrein ontwikkeld met een windpark en waterberging. De meeste bestaande opstallen worden gesloopt ten behoeve van de ontwikkelingen.

Op de archeologische beleidskaart van de gemeente die hoort bij de Nota 'Erf goed Beleidsnota Archeologie Gemeente Heerhugowaard' valt het plangebied in de zone 'onbebouwd gebied'. Daar geldt dat bij ruimtelijke plannen met bodemingrepen die groter zijn dan 500 m², rekening moet worden gehouden met archeologie.

4. Historisch gebruik en landschappelijke ontwikkeling in het onderzoeksgebied

4.1 Ontstaansgeschiedenis

Geologie

Voor 3800 voor Chr. bestond het Noord-Hollandse kustgebied uit een open waddegebied. Een groot aantal west-oost georiënteerde geulen lagen tussen zandige wadplaten die dieper landinwaarts overgingen in lagunes waarin klei werd afgezet. Rond 3800 voor Chr. ontstonden op de wadplaten strandwallen die zich geleidelijk aan uitbreidden en de kust afsloten. De zee drong door enkele zeegaten nog het achterland in. Via het Zeegat van Bergen drong een aantal geulen het Westfries gebied in; een zuidelijke geul liep via het huidige Heerhugowaard richting het zuidoosten. In en langs de geulen sedimenteerde zand, verder weg van de geulen werd klei afgezet. Omdat de afwatering van het gebied door de min of meer gesloten kustlijn verslechterd trad ook veengroei op (Formatie van Nieuwkoop, vroeger: Hollandveen).

Rond 3000 voor Chr. was de ligging van de geulen veranderd en lag met name het noordelijk deel van West-Friesland binnen de invloedssfeer van de geulen. Rond 2200 v. Chr. was er nog slechts één grote west-oost geul aanwezig die zich ter hoogte van Aartswoud splitste in een noordelijke tak via Abbekerk in de richting van Opperdoes en zuidelijke tak via Hoogwoud, Wognum en Hoorn in de richting van Wijdenes en Andijk. De zand- en kleisedimenten die in de periode tussen 3800 en 2200 voor Chr. werden afgezet, worden gerekend tot het Laagpakket van Wormer. In de gebieden waar de geulen niet actief waren, bleef gedurende deze hele periode veenvorming plaatsvinden.

Toen het Zeegat van Bergen rond 1500 voor Chr. sloot, werden de geulsystemen minder actief. Aanvankelijk werd nog een kleipakket afgezet, maar uiteindelijk vielen de geulen droog. Buiten de actieve geulen was reeds een continue veengroei opgetreden sinds ca. 3800 voor Chr. Toen de geulen verlandden verdwenen ook deze onder het veen.

De natuurlijke afwatering van het gebied verbeterde toen opnieuw zeegaten in de kust ontstonden. Rond 1000 na Chr. ontstonden nieuwe getijdegeulen als het Zijper Zeegat en het Marsdiep. De afwatering van het veen geschiedde niet alleen op natuurlijk wijze, ook de mens droeg daar aan bij. Vermoedelijk werd in de 8^e eeuw begonnen met de ontginning van het veen in de omgeving van Medemblik en Andijk. Grootschalige ontginning van het veen en inbraken van de zee leidden ertoe dat het veen dunner werd en op veel plaatsen zelfs verdween. In Heerhugowaard is echter nog een restje veen vlak onder het huidige oppervlak aangetroffen.

Vaak ontstonden bij het verdwijnen van het veen meren die groeiden doordat golfslag de venige oevers verder afkalfde, zoals bij de Heerhugowaard het geval was. Vrijwel al het veen dat West-Friesland bedekte is verdwenen. In Heerhugowaard is echter op een aantal plaatsen nog veen dicht aan de oppervlakte aangetroffen.

Door het verdwijnen van het veen liggen in grote delen van West-Friesland de oudere afzettingen weer aan het oppervlak. Wel is daarbij inversie van het reliëf opgetreden: de verlande geulen zijn als gevolg van differentiële inklinking van de verschillende afzettingen als ruggen in het landschap komen te liggen. Hierdoor zijn ze herkenbaar op de kaart van het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN). De inklinking van de bodem en de inversie van het reliëf nam een aanvang direct na het verlanden van de geulen, maar loopt tot tegenwoordig door.

4.2 Bewoningsgeschiedenis

Prehistorie

Mogelijk vestigden de eerste bewoners in Heerhugowaard zich in het Neolithicum (oftewel de Nieuwe Steentijd). Door de vernatting en veengroei in de Vroege Bronstijd, de periode tussen 3500 en 2000 jaar voor Chr., werd het gebied minder geschikt voor menselijke bewoning. De vernatting was het gevolg van de stagnerende afwatering van vooral de noordelijke geul die door West-Friesland slingerde in het vierde millennium voor Chr. (zie hierboven).

In de Midden en Late Bronstijd (1800 tot 800 jaar voor Chr.) vond de bewoning vooral plaats op smallere ruggen en op de zavelige delen van brede ruggen. In de omgeving van Heerhugowaard, zoals tussen Gouwe en Hoogwoud, zijn deels verstoorde vindplaatsen uit die periode aangetroffen. Uit onderzoek aan de Bevelandseweg blijkt dat 3200 tot 2950 voor Chr. sprake was van een wadachtige omgeving die te nat was om te bewonen. Daarna was er tot 2200 voor Chr. hoogveen gegroeid wat ook niet gunstig is voor bewoning. In de Middeleeuwen was het veen verdwenen door de grootschalige veenontginningen en werd bewoning weer mogelijk.¹

Middeleeuwen

In de tijd van de veengroei was van menselijke aanwezigheid in het gebied dus niet of nauwelijks sprake. Dit veranderde pas weer in de Vroege Middeleeuwen, vanaf 700 na Chr. Vermoedelijk werd het veengebied ten zuiden van Texel al vanaf de 8e eeuw eerst op kleine en later op grotere schaal in gebruik genomen door de mens. De veenontginningen breidden zich in vrij snel tempo naar het zuiden toe uit. Vanaf dat moment is West-Friesland permanent bewoond geweest.

De bewoners moesten zich voortdurend aanpassen aan de ontwikkelingen die plaatsvonden in hun leefgebied. Soms waren deze veranderingen te wijten aan de natuur, zoals inbraken van de zee en het ontstaan van meertjes; soms ook waren deze veranderingen het gevolg

¹ Bron: Archeologisch Informatiesysteem ARCHIS, van de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten.

van eigen handelen zoals de erosie en inklinking van het veen die optrad wanneer het land door ontwatering verdroogde.

Rond 1200 na Chr. waren de veengebieden langs de ontginningsassen voor een belangrijk deel geërodeerd. Het oppervlak van deze veengebieden was gedaald tot rond de grondwaterspiegel en werden daardoor steeds ongeschikter voor bewoning. De bewoners verlieten hun woonplaatsen en gingen op zoek naar terreinen die nog wel bewoonbaar waren. Deze werden gevonden op zandige ruggen die uitstaken in het landschap.

Nieuwe tijd

Door de intensieve ontginningen, maar ook door oxidatie² en inklinking van het veen door ontwatering, ontstonden grote meren. De eerste meren ontstonden op de laagste plaatsen waar de oude rivieren liepen. Zo ontstond De Heerhugowaard -die dan De Grote Waert heet- op de plaats van het riviertje de Leek.³⁴ Het water kon niet worden gestopt en de meren werden steeds groter.

Voor Alkmaar was de 13e eeuw er een van grote zorgen. Zware stormen kwamen veel voor en de grote watervlakte van de Heerhugowaard lag erg dichtbij. De droogmaking was hoog nodig. In het jaar 1629 werd begonnen met de bouw van de molens om de klus te klaren. Zowel de droogmaking alsook het drooghouden van de Heerhugowaard was een ingewikkelde zaak. Het bedijken en droogmalen van een dergelijk groot oppervlak (3500 hectare) betekende een aanzienlijke verkleining van de boezem en stelde derhalve hoge eisen aan de afwatering van de droogmakerij. Bovendien was er sprake van een hoogteverschil van ongeveer 1 m tussen de noord en zuidzijde in de drooggemaakte meerbodem en was er veel oud land binnengedijkt. Dit maakte het noodzakelijk de polder onder te verdelen in acht afdelingen. Een systeem van tochten, in het midden van de droogmakerij regelmatig maar aan de randen vertakt om aan de hoogteverschillen tegemoet te komen, en 33 molens zorgden voor de bemaling van de Heerhugowaard.

Periode	Datering
Nieuwe Tijd	1500 – heden
Late Middeleeuwen	1050 – 1500 na Chr.
Vroege Middeleeuwen	450 – 1050 na Chr.
Romeinse Tijd	12 voor Chr. – 450 na Chr.
IJzertijd	800 – 12 voor Chr.
Bronstijd	2000 – 800 voor Chr.
Neolithicum	5300 – 2000 voor Chr.
Mesolithicum	8800 – 4900 voor Chr.
Paleolithicum	300000 – 8800 voor Chr.

Tabel 1 Archeologische tijdschaal

² Door het ploegen werd zuurstof aan het veen toegevoegd waardoor het ging rotten en gasvormig werd.

³ Komen 2001.

4.3 Oude kaarten van het plangebied

Voor de ontwikkelingen in het gebied tijdens de afgelopen eeuwen zijn oude atlassen en kaarten gebruikt.

Op de 17^e-eeuwse kaart uit het Kaartboek Uitwaterende Sluizen in Kennemerland en West-Friesland van J.J. Dou is het plangebied open (afb. 5). Er is geen bebouwing in het huidige plangebied. De Middenweg staat aangegeven als bewoningslint. De boerderijen zijn goed te herkennen.

Op de Grote historische Provincie Atlas 1:25000 Noord-Holland 1849-1859 en de kadastrale minuut uit de periode 1858 (afb. 5) bestaat het plangebied uit onbebouwde weidegrond met sloten.

Op de Bonnekaart uit 1900 is te zien dat centraal in het plangebied sprake was van wat bebouwing. De gebouwen zijn dus tussen 1858 en 1900 gebouwd.

De bebouwing is ook te zien op de kaarten van de Topografische Dubbelatlas Noord-Holland 1957-2007. Op de kaart uit 1961 bestaat het plangebied uit grasland met sloten. Er zijn wat gebouwen aangegeven die aan zogenaamde killen lagen. Dat waren onverharde wegen die haaks op de hoofdweg (Middenweg) stonden.

De bochtige westelijke uitloper van de Middenweg (ter hoogte van Middenweg 459) die op de kaart uit 2003 te zien is, is een overblijfsel van de twee killen. In 2003 blijken er vijf gebouwen aan te liggen. Het gebied bestond verder uit weilanden met sloten.

4.4 Bekende verstoringen

Concluderend kan gesteld worden dat het plangebied op alle bekeken kaarten gebruikt is als grasland met sloten, wegdek en schaarse bebouwing. Er mag worden verwacht dat er nauwelijks verstoring van de bodem is geweest wat de conservering van eventueel aanwezige archeologische resten in het plangebied ten goede komt.

5. De bekende archeologische waarden en aardwetenschappelijke gegevens

Voor het verzamelen van reeds bekende archeologische waarden en bodemkundige gegevens van het plangebied is het Archeologisch Informatiesysteem ARCHIS II van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) geraadpleegd (afb. 3). Daarnaast zijn enkele aanvullende kaarten bestudeerd. De resultaten staan hieronder beschreven.

5.1 Archeologische waarnemingen in het onderzoeksgebied

In ARCHIS is aangegeven dat het onderzoeksgebied is gelegen in de archeoregio Noordhollands kleigebied.

Op de kaartlaag in ARCHIS die aangeeft welke indicatieve archeologische waarde voor het plangebied geldt, staat dat het gebied een "zeer lage trefkans" heeft.

In het Archeologisch Informatiesysteem zijn binnen de grenzen van het plangebied geen archeologische waarnemingen bekend, wel is er 1 waarneming aangegeven direct ten zuiden van de plangrens:

Waarnemingnummer 18640 ter hoogte van Middenweg 409 (toponiem Jagtrust) zijn resten van een schuur of hooiberg -zoals de fundering, bakstenen en vensterglas- gevonden, evenals aardewerkscherven. Alle vondsten dateren uit de periode van het begin van de 17^e eeuw.

Daarnaast zijn in het Poldermuseum vondsten te zien die niet gemeld zijn. Het gaat onder meer om 17^e-eeuws tweezijdig geglaazuurd roodbakkerd aardewerk met en zonder slijbversiering, majolica en pijpekoppen. Deze scherven zijn gevonden tijdens agrarische werkzaamheden in de buurt van het huis Jagtrust aan de Middenweg ten zuiden van het plangebied.

Ten behoeve van de Oosttangent is archeologisch bureau- en booronderzoek gedaan.⁵ Daaruit is geconcludeerd dat binnen het plangebied tot een minimale diepte van 3,0 m-mv sprake is van afzettingen behorende bij getijdenmilieu (die gerekend worden tot het Laagpakket van Wormer). In de afzettingen zijn geen bodemlagen aangetroffen, die geïnterpreteerd kunnen worden als archeologisch niveau. In het plangebied werden vanaf 1,30 m tot 2 m onder het maaiveld oeverafzettingen uit het Neolithicum verwacht.⁶ Dat was gebaseerd op het feit dat hooggelegen zandruggen en de oevers van zoetwatergetijdenkreken in Late Neolithicum voor bewoning zijn gebruikt.

⁵ Nijdam 2007.

⁶ Lil 2006.

Voor de *Opwaardering van de Westfriisiaweg* is in 2007 een cultuurhistorisch kader geschreven voor het tracé van de Westfriisiaweg in de regio Westfriesland.⁷ Voor het tracé dat door De Vork loopt is geadviseerd:

❖ Rondweg Heerhugowaard en Obdam

Ondanks de veelal lage archeologische verwachting die hier geldt, wordt geadviseerd tot het uitvoeren van een booronderzoek. Gezien de grote oppervlakte en de diepte van de ingrepen in de bodem is het noodzakelijk de lage verwachting te toetsen en de mogelijke aanwezigheid van Laat Neolithische vindplaatsen te controleren door middel van archeologische boringen.

5.2 Cultuurhistorische waarden

Voor cultuurhistorische elementen in het onderzoeksgebied is de Cultuurhistorische Waardenkaart (CHW) van Noord-Holland gebruikt. Daarop zijn de waardevolle historisch geografische, bouwkundige en archeologische waarden in kaart gebracht.

De archeologische waarden zijn ook opgenomen in ARCHIS, op de zogenaamde Archeologische Monumentenkaart (AMK). In het plangebied bevinden zich geen archeologische waarden. Wel zijn de Hasselaarsweg en de Middenweg aangegeven als van historisch geografische waarde, het gaat om het '17e-eeuwse wegenpatroon in landaanwinning':

"Kenmerkend voor de landschapsgenese van West-Friesland zijn de vele landaanwinningen. Deze polders zijn zeer rationeel in gericht. De wegen vormen hierin een zeer herkenbaar element. De waarde van de rechte polderwegen ligt met name in de hoge ruimtelijke en genetische samenhang tussen verkaveling, wegen, wonen langs de wegen en het rationele afwateringspatroon."

Ook zijn de 17^e-eeuwse ringdijk, ringvaart, boezemwater en molenwetering op de Cultuurhistorische Waardenkaart aangegeven. En de Oostertocht is historisch van waarde vanwege de kenmerkendheid voor de droogmakerijen. De functie lag in de afvoer van overtollig binnenwater naar de ringvaart.

5.3 Bodemkunde, geologie en geomorfologie

Grondgebruik:	Weiland
Geologie:	Laagpakket van Wormer
Geomorfologie:	Vlakte van getijafzettingen
Bodem:	Kalkrijke poldervaaggronden

In afb. 6 is een bodemkaart en een geologische kaart te zien met twee oude ruggen in het landschap. Op de kaart met pleistocene afzettingen is te zien dat op circa 20 m een verhoging uit het pleistoceen ligt. Op die verhoging kunnen resten uit het Late Neolithicum verwacht worden.

⁷ Husken et al. 2007.

In het plangebied komen twee grondwatertrappen voor, te weten trap IV en VI (zie afb.6).

Tabel 2: Grondwatertrappenindeling van StiBoKA, GHG/GLG = gemiddeld hoogste/laagste grondwaterstand.

Grondwatertrap (GT)	I	II ¹	III ¹	IV	V ¹	VI	VII ²
<i>GHG (in cm beneden maaiveld)</i>	(<20)	(<40)	<40	>40	<40	40-80	>80
<i>GLG (in cm beneden maaiveld)</i>	<50	50-80	80-120	80-120	>120	>120	(>160)

6. Verwachte archeologische waarden in het plangebied

Uit het bureauonderzoek volgt een lage en middelhoge verwachting voor het plangebied op de aanwezigheid van archeologische resten. De middelhoge trefkans heeft betrekking op de mogelijkheid dat er zich resten uit het Late Neolithicum ter hoogte van de geconstateerde ruggen in de bodem bevinden. De ruggen zijn te zien op afb. 5 de zwarte kaders geven de ruggen aan. Het is namelijk bekend dat bewoning in Noord-Holland in het Late Neolithicum plaatsvond op hooggelegen zandruggen en de oevers van zoetwatergetijdenkreken.

De verwachting heeft dus vooral betrekking op de hogergelegen delen van De Vork die uit het Actueel Hoogtebestand blijken, zie afb. 5.

Indien zich in het plangebied een nederzetting uit deze periode bevindt, kan, zeker in het geval van langdurige of herhaalde periodieke bewoning, een cultuurlaag hebben gevormd. Een dergelijke cultuurlaag bevat veelal resten houtskool, botmateriaal van runderen, visbotjes, vuursteen en aardewerk en ophogingslagen die zijn opgebouwd uit plantenresten. De conservering van een cultuurlaag in kleiafzettingen onder de grondwaterspiegel is, inclusief de resten die zich daarin bevinden, goed. Indien de cultuurlaag boven de grondwaterspiegel ligt zijn vooral organische resten zijn aangetast.

Schematisch geldt per periode de volgende verwachting:

<i>Laat Neolithicum</i>	<i>Bronstijd</i>	<i>IJzertijd en Romeinse Tijd</i>	<i>Vroege Middeleeuwen</i>	<i>Late Middeleeuwen</i>
Middelhoog	Laag	Laag	Laag	Laag

7. Advies

De verwachting dat er archeologische resten in het plangebied liggen is op basis van het bureauonderzoek middelhoog voor het Late Neolithicum en dan met name op de hoogte die in oost-westelijke richting door De Vork loopt. Voor de overige perioden is de verwachting laag.

Ons advies luidt dat op de ruggen (zie de twee zwarte kaders op afb. 4) verkennend en indien nodig aansluitend karterend booronderzoek gewenst is.

Het doel van dit onderzoek is het vaststellen van:

- de bodemopbouw en subrecente verstoringen van het bodemprofiel,
- de aard van de ruggen achterhalen
- het milieu waarin de opeenvolgende lagen in de ondergrond zijn afgezet en
- het opsporen van eventuele cultuurlagen.

Tijdens het verkennend booronderzoek adviseren wij het boorgrid te verdichten indien de bodem niet verstoord is. Dan wordt dus overgegaan op karterend booronderzoek.⁸

⁸ Dat karterend booronderzoek dient te worden uitgevoerd volgens de leidraad voor booronderzoek, Tol 2005.

Literatuur- en documentatielijst

Digitale bronnen

- Archeologisch Informatiesysteem (ARCHIS);
- Cultuurhistorische Waardenkaart Noord-Holland: <http://chw.noord-holland.nl>;
- Kadastrale minuut: www.watwaswaar.nl;
- Google Maps: <http://maps.google.nl/maps>.

Atlassen

- Dou, J.J., 1980: *Kaartboek Uitwaterende Sluizen in Kennemerland en West-Friesland 1745*, [2^e heruitgave uitgeverijmaatschappij Canaletto].
- N.N.: *Bodemkaart van Nederland, 1:50.000*, Stavoren.
- N.N.: *Geomorfologische kaart van Nederland, 1:50.000, Blad 24 Zandvoort - 25 Amsterdam*.
- N.N. 1992: *Grote Historische Provincie Atlas Noord-Holland 1849-1859* (Wolters-Noordhoff).
- N.N., 2003: *Atlas van Historische Topografische Kaarten Noord-Holland. Bladen van de Chromo-topografische Kaart van het Koninkrijk der Nederlanden schaal 1:25.000, 1894 - 1923*.
- N.N., 2004: *Topografische Atlas Noord-Holland 1:25.000* (Wolters-Noordhoff).

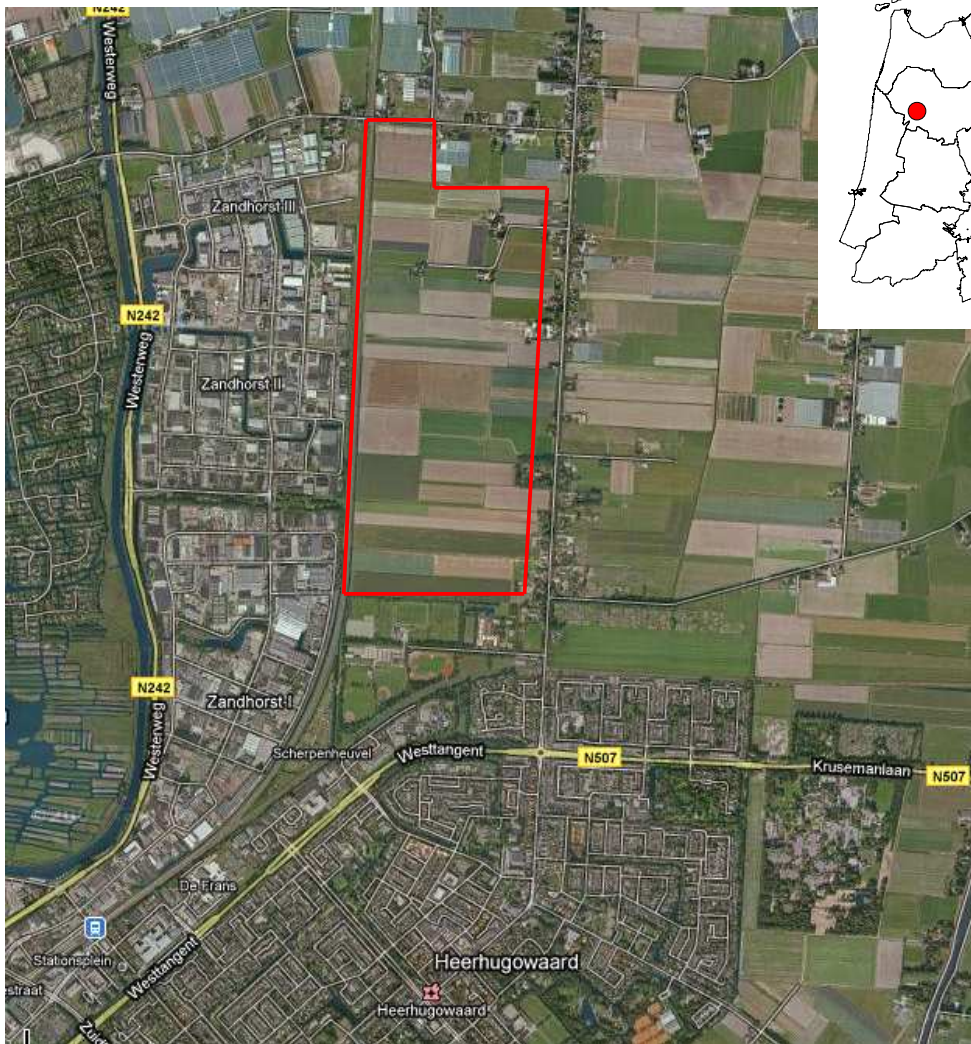
Literatuur

- Komen, H., 2001: *Droge voeten op vrije grond. De geschiedenis van West-Friesland en Kennemerland in vogelvlucht*.
- Lil, R. van, 2006: *Bureauonderzoek naar de archeologische waarde van het plangebied Oosttangent, gemeente Heerhugowaard*, SCENH rapport cultuurhistorie 73.
- Rappol, M. / C.M. Soonius (eds.), 1994: *In de Bodem van Noord-Holland. Geologie en Archeologie*, Amsterdam.
- Reh, W., C. Stenbergen, D. Aten, 2005: *Zee van land. De droogmakerij als atlas van de Hollandse landschaparchitectuur*.
- Schilstra, J.J., 1981: *De Heerhugowaard. De geschiedenis van de Huygenwaert*. Heerhugowaard.
- Tol, A. 2005: Leidraad booronderzoek. SIKB.
- Nijdam, L.C. en J.M. Blom, 2007: *Heerhugowaard Oosttangent. Een Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van een verkennend booronderzoek*, ADC Rapport 939.
- Husken, S., J.O. Tjabringa, J. van der Veen, 2007: *Cultuurhistorisch Kader Opwaardering Westfrisiaweg, Regio West-Friesland, Gemeenten Heerhugowaard, Koggenland, Wognum, Hoorn, Wervershoof, Drechterland, Stede Broec, Enkhuizen*. SCENH-rapport cultuurhistorie 77.

Afbeeldingen

Afbeelding 1

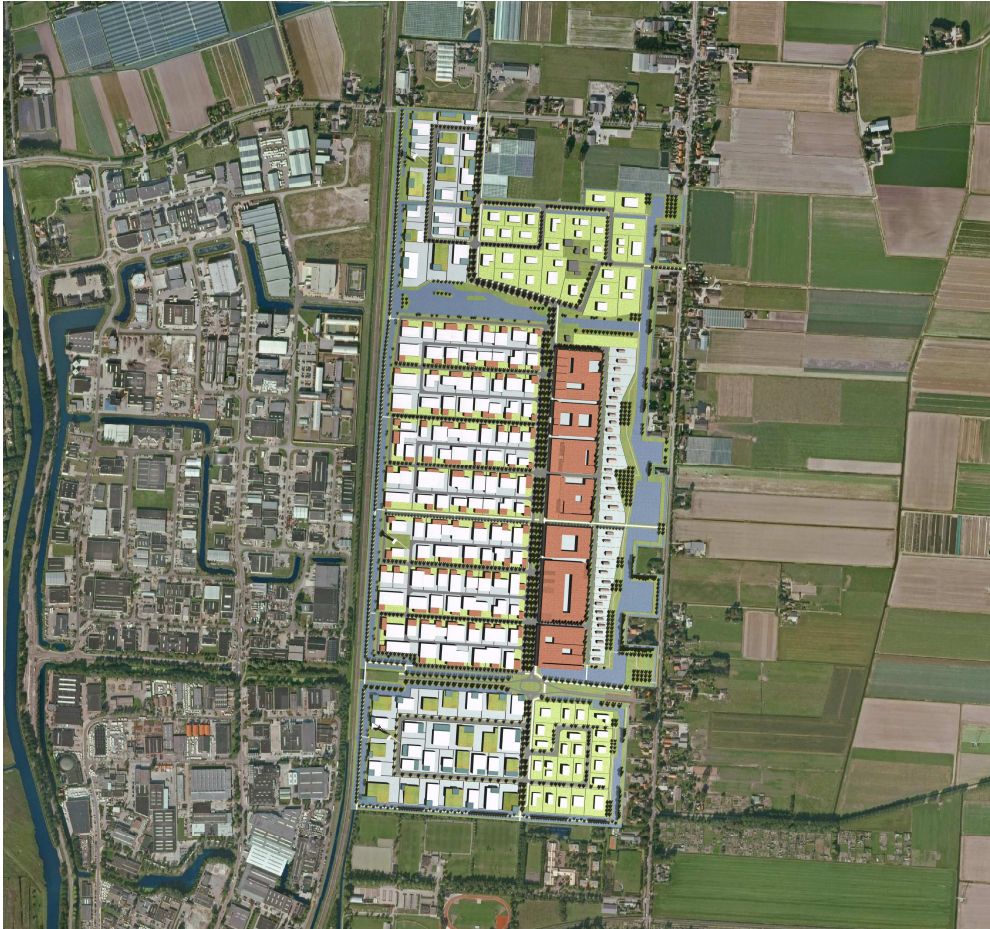
Ligging van het plangebied in Heerhugowaard en in Noord-Holland (inzet).

Afbeelding 2

Het ruimtelijk plan van SVP Architectuur en Stedebouw geprojecteerd in de huidige situatie.

(Afbeelding: gemeente Heerhugowaard)

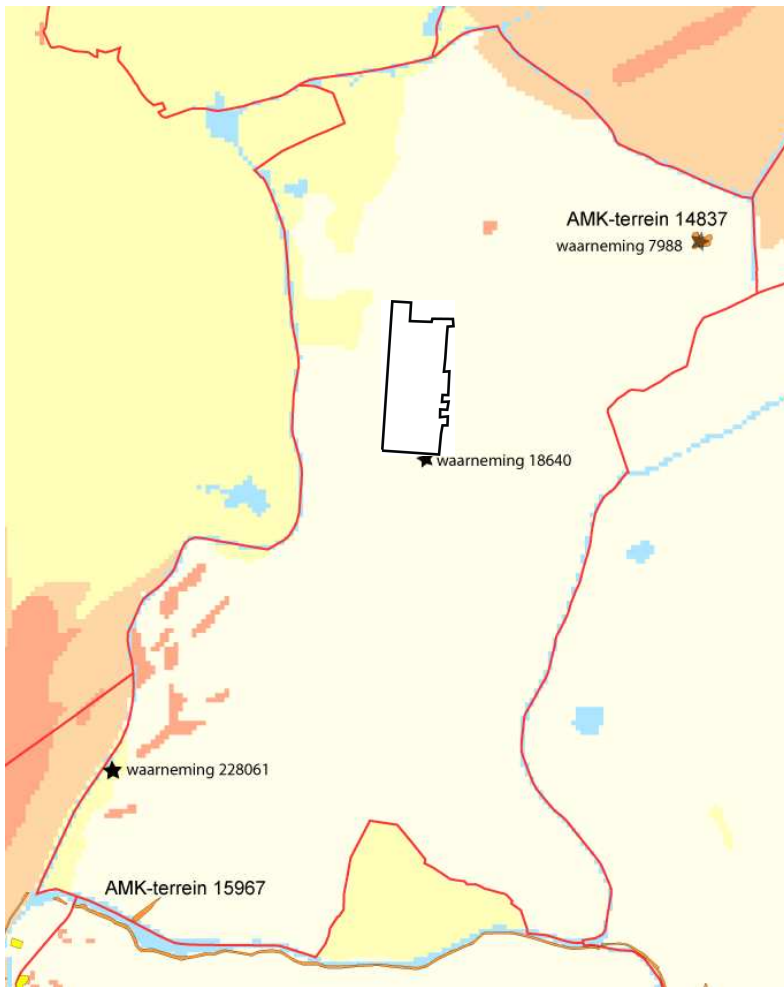

Afbeelding 3

Uitsnede uit de verbeelding van de landelijke ARCHIS-database. Het zwarte kader geeft de ligging van het plangebied aan.

witgeel: zeer lage trefkans
donkergeel: lage trefkans
licht roze: middelhoge trefkans
donkerroze: hoge trefkans

(Kaart: Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed)

Afbeelding 4

Uitsnede van het Actueel Hoogtebestand Nederland. Rood geeft de hoogste zones ten opzichte van NAP aan, blauw de laagste zones. De verhogingen aan de Middenweg geven terpen aan waarop (mogelijk al in de 17^e eeuw) gebouwd is, deze vallen buiten het plangebied.

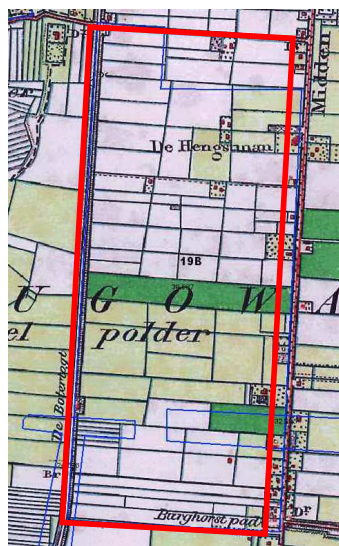
De rode contour geeft ongeveer het plangebied aan en de zwarte kaders de gebieden waarbinnen het onderzoek dient te gebeuren.

(bron: www.ahn.nl)

Afbeelding 5

Oude kaarten van het plangebied (grofweg in rood aangegeven). Boven van Dou (1680), links onder een kadasterkaart uit 1858 en rechtsonder de Bonnekaart uit 1900.

Afbeelding 6

De grondwatertrappenkaart van Stiboka met in blauwe lijnen archeologische onderzoeken afgebeeld. Het onderhavige bureauonderzoek (39967) is het grootste kader met 19B (kaartblad) erin.

Bodemkaart : groen links lichte zavel profielverloop 5

Geologie: Rechts pleistocene ondergrond op circa 20 m diepte (rechts)

Blauw is grondwatertrap IV, groengeel is IV.

(bron: ARCHIS, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed)

